

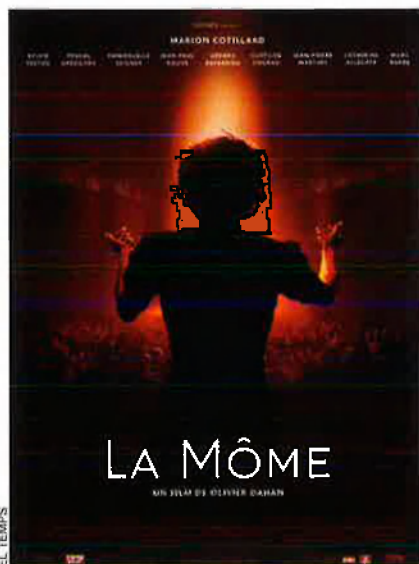
Edith Piaf, com la 'Mathilde' de Brel, ha tornat. Cada cert temps França, com si fóra una prescripció terapèutica o una necessitat psicoanalítica, reviu emocionalment la figura de la que ha estat l'artista més popular de la cultura francesa del segle XX. Ara una pel·lícula, 'La môme, la vie en rose', dirigida per Olivier Dahan, posa de nou en la pantalla la vida en blancs i negres de la intèrpret de "Milord".

No és la primera vegada que Piaf mereix les atencions de la indústria cinematogràfica. Ella mateixa va ser la protagonista d'algunes pel·lícules, i directors com Claude Lelouch –*Edith i Marcel* (1983)– traslladaren, sense molt d'èxit, l'atzarosa vida del mite. La pel·lícula que ha estat presentada en la Berlinale d'enguany compta aquesta vegada amb Marion Cotillard per fer reviuire la petita dama de negre. Una empresa gens fàcil, però de la qual sembla haver reeixit, malgrat l'omnipresència de l'ombra de Piaf en la iconografia sentimental dels francesos. El cantant Georges Moustaki, amb motiu de l'estrena, escrivia unes emocionants línies sobre la pel·lícula a la revista *Le Nouvelle Observateur*. Moustaki, que mantingué una intensa relació amb Piaf, manifestava que finalment "havia trobat *la môme* que ell havia estimat".

Ja tenim de nou el mite Piaf. Com en altres cantants "tràgiques", Judy Garland, Billie Holliday, en què es conjuguen tots els ingredients de la llegenda, el mite Piaf té tots els números: infantesa miserable, prostitució, triomfs i fracassos, amors i tragèdies, drogues, malalties. Tot això unit poderosament a una veu tràgica que es convertirà en la crònica sentimental de la França de la primera meitat del segle XX. Filla del carrer –el pare es guanya la vida com a acròbata de circ, i la mare ven torrons per les fires– la seua vida sembla escrita per a un fulletó del segle XIX. Edith Giovanna Cassion naix el 1915 al barri obrer de Menilmontant que anys des-

El retorn de la Môme

prés serà protagonista d'una de les cançons més populars d'una altra veu popular, Charles Trenet. Els seus primers anys els passa a cura d'una de les seues àvies, que regenta un bordell a la ciutat normanda de Bernay. Un univers melodramàtic que anys després nodrirà les seues cançons. Edith recorre l'adole-

Sobre aquestes línies, el cartell de la pel·lícula. Dalt, a l'esquerra, escena del film. A la dreta, Edith Piaf. A la pàgina següent, el mite continua viu.

cència treballant en el món dels espectacles ambulants mentre canta pel carrer. Fam i misèria són l'agenda diària de l'artista i de la seua germanastra. Als vint anys és una dona marcada per la tragèdia de la mort de la seua filla de dos anys i pel món de la prostitució del barri de Pigalle. La fortuna fa que es creue en el seu camí –la descobreix mentre canta pel carrer– Louis Leplée, un empresari homosexual que la fa debutar en el seu cabaret dels Camps Elisis. Per primera vegada Piaf es pot guanyar la vida sota la calor dels llums i prescindint de la caritat de la gent. És Leplée qui la fa adoptar el cognom Piaf i li crea el seu primer repertori. Piaf entra a formar part d'aquesta cançó realista, habitada per les dones i dominada pels homes, d'amors esquinçats i que té altres intèrprets majúscules com Damia, la gran veu de la cançó realista. Leplée capta i potencia aquesta manera "dolorosa" d'interpretar de l'artista debutant. Una veu que sembla cantar amb el cor despullat i que de seguida conquereix l'auditori. Piaf és la veu dels desheretats, dels pobres, dels vençuts, de tots aquells que proclamen el seu dret a l'amor, que, malgrat tots els sofriments i injustícies, resta com l'única victòria.

La tragèdia torna a entrar a la seua vida quan el seu descobridor, Leplée, apareix violentament assassinat. La policia la inclou entre els sospitosos. L'afer converteix els mitjans de comunicació en un tribunal popular contra ella. Piaf passa a ser una artista sospitosa i el públic, que ahir l'aclamava, ara la xiula i escridassa en les actuacions. Gràcies al promotor Jacques Canetti, un nom clau a l'hora de repassar la cançó i l'espectacle europeu del segle XX, pot recibir. Canetti li dóna suport i la posa en contacte amb el creador Raymond Asso, que es converteix en el nou home de la seua vida. Asso, a més d'amant, fa de pigmalí i autor, i amb la compositora Margueritte Monnot, un nom que serpenteja per la carrera de Piaf, li nodreix d'una sèrie d'èxits en la dècada dels anys trenta. Entre altres, "Mon legionnaire", que, cinquanta anys després, Serge Gainsbourg revisarà provocativament. L'esclat de la guerra posa fi a la seua associació sentimental i professional, però la cantant, ara ja definitivament batejada Edith Piaf, continua la seua carrera triomfant en la França ocupada. En acabar la contesa, algunes tribunes l'acusen d'haver cantat a Alemanya.

Piaf es defensa. "Sí, he cantat a Alemanya -diu-, però per als presoners francesos". Altres veus, per contra, ixen al seu favor i recorden el seu paper en la salvació d'artistes jueus. Un d'ells, Norbert Glanzberg, li dóna un dels seus títols més memorables, "Padam Padam". Després d'una relació sentimental amb l'actor Paul Meurisse, el pèrfid protagonista de *Les diaboliques* de Henri-Georges Clouzot, un nou nom entra en la seua vida: un jove cantant marsellès d'origen italià anomenat Ivo Livi i, per a la cançó, Yves Montand. Ara és Piaf la que fa de pigmalí i converteix aquest jove imitador de Charles Trenet en una prometedora *vedette* del *music-hall*. La relació no passa dels dos anys i Piaf abandona el seu jove amant, que ha passat de teloner a rival sobre l'escenari.

Acabada la guerra, Piaf ja ha modelat la seua figura, una màscara tràgica enfundada en un senzill vestit de color negre que es projecta com un gegant

sobre l'escenari. I li arriba una de les cançons que contribuirà a mitificar-la popularment. La composició, lletra i melodia seua, que el compositor Louiguy s'ha encarregat de traslladar al paper pautat, es diu "La vie en rose", i és acollida amb entusiasme per un públic que, després de cinc anys de guerra i penalitats, redescobreix *la joie de vivre*. La composició va ser interpretada per diferents artistes, entre altres, Marlene Dietrich, que la converteix en himne de les seues presentacions. L'actriu alemanya va mantenir una íntima relació amb Piaf fins la seua mort, acompanyant-la en els seus triomfs sobre l'escena nord-americana. El 1956 canta al Carnegie Hall, un auditori fins aquell moment reservat per als noms de la música clàssica o les grans *vedettes* americanes.

Durant un dels seus viatges oceànics coneix el boxejador Marcel Cerdan. L'atracció és fulminant i recíproca. Cerdan, com ella, és un lluitador eixit

El mite Piaf té tots els números: infantesa miserable, prostitució, triomfs i fracassos, amors i tragèdies, drogues, malalties

de la misèria. Però la seua vida està destinada a ser un projector de llums i de claroscurs, i el 27 d'octubre de 1949 Cerdan mor en accident d'aviació. A la memòria del seu amant canta l'"Hymne à l'amour". Aquesta tràgedia marca la seua vida, cada vegada més determinada per l'alcohol i les drogues. L'actor i cantant Eddie Constantine és un altre dels noms que ocupen el cor de la cantant o el compositor Georges Moustaki, que li regala un altre dels títols que referma la seua fama a nivell internacional, "Milord". Piaf, sempre

atenta a la recerca de nous talents i creadors d'on proveir-se de saba nova, treballa també amb Gilbert Becaud i sobretot amb Charles Aznavour, un jove compositor d'origen armeni i massa "lleig" per a l'escena, que fa els seus primers passos amb ella.

En la dècada dels cinquanta, el cinema serveix de promoció per a la indústria discogràfica. Piaf, com altres cantants, participa en algunes pel·lícules, on la seua intervenció es redueix a la interpretació d'alguna cançó. *Si Versailles m'était conté* (1953) de Sacha

Guitry i sobretot *French Cancan* (1954) de Jean Renoir, una vibrant crònica del París de la Belle Époque. Piaf alterna les seues gires a banda i banda de l'Atlàntic amb les cures de desintoxicació. Mentre l'estrella Piaf brilla sobre l'escena, la dona Piaf es consumeix en l'UVI de les drogues i la malaltia. Sobre l'escenari, públic i artista estableixen unes relacions quasi religioses. Piaf, aquest rostre que només té quaranta anys però que aparenta el d'una dona terminal, omple durant tres mesos seguits la sala Olympia. A cada presentació, una part del públic sembla que espere el moment de l'ensorrament escènic. Un jove compositor, Charles Dumont, va oferir-li la cançó bandera de la seua última etapa. La composició es diu "Non, je ne regrette rien". Irònicament la cançó serà interpretada pels rebels colpistes de la guerra d'Algèria, després del fracàs del seu alçament, en el moment de lliurar-se a l'autoritat militar...

El 1961, Piaf coneix el darrer home de la seua vida. És un jove grec, perruquer de professió, que es diu Theo Lamboukas i que ella batejarà Sarapo, "je t'aime" en grec. El 1962 es casa pel ritu ortodox amb el jove *coiffeur* mentre les imatges de la seua boda fan la volta al món. En elles es veu una dona fràgil, envellida, malalta però amb els ulls brillants, de la mà d'un jove al qual dobla en edat. Sarapo es converteix en el seu secretari, mànager i xofer, mentre la vetlla entre els bastidors de l'escena i els llits dels hospitals. Paradoxes de la vida, Piaf mor el mateix dia que el poeta Jean Cocteau, un artista com ella, amb una vida tenyida a contrallums. Més de tres-centes mil persones acompanyen el seu cadàver l'11 d'octubre de 1963 fins al cementiri Pierre Lachaise de París. L'Església va prohibir la cerimònia religiosa per tractar-se d'una dona divorciada. Uns mesos abans de morir, a la villa La Serena, a Saint-Jean-Cap-Ferrat, on descansa l'artista, després d'una altra hospitalització, Piaf dina amb els seus amants reunits. Entre altres, hi són Yves Montand, Charles Aznavour i Eddie Constantine. La cantant havia posat com a condició per a la trobada que tots ells dugueren l'encenedor Cartier que un dia els va regalar.

Més de tres-centes mil persones acompanyen el seu cadàver l'11 d'octubre de 1963 fins al cementiri

Carles Gámez